

FERDINAND LEPCKE (1866—1909)

23 lipca 1904 r. odsłonięto w Bydgoszczy niezwykle i kontrowersyjne dzieło rzeźbiarskie: fontanna pn. „Potop” i przekazano je miastu. Monument usytuowano pomiędzy budynkiem ówczesnej Rejencji, a obecnym kościołem św. Piotra i Pawła, czyli na obszarze dzisiejszego parku im. Kazimierza Wielkiego.

Autorem projektu był profesor Ferdinand Lepcke, rzeźbiarz i pedagog. Urodził się w północno-bawarskim mieście Coburg. Po ukończeniu miejscowej szkoły elementarnej i średniej udał się do Berlina, gdzie w latach 1883—1890 studiował w tamtejszej Akademii Sztuki malarstwo i rzeźbę. W środowisku, w którym przebywał, dominował kult klasycyzmu, którego najwybitniejszym przedstawicielem swego czasu był rzeźbiarz Johann Gottfried Schadow, twórca m.in. kwadrygi na Bramie Brandenburskiej w Berlinie. Tradycja klasycystyczna ukształtowała świadomość twórczą Lepckego, który swoje wykształcenie artystyczne pogłębił w berlińskim Atelier braci Biber, a także podczas ćwiczeń praktycznych w berlińskim Muzeum Sztuki.

Lepcke nie uległ wpływom modernizmu, jego sztuka odbiegała od nowoczesnych i modnych wówczas prądów epoki. Unikał tworzenia patetyczno-monumentalnych form artystycznych jak również awangardowo-rewolucyjnej ekspresji. Jego dzieła rzeźbiarskie cechowała komunikatywność, dbał o jedność treści z formą. Tworzył kształty wyraźne, prawie werystyczne. Mając 27 lat otrzymał wysoką nagrodę państwową za swoją twórczość, a w roku 1894 wyróżniono go złotym medalem za pomnożenie dorobku artystycznego.

Wiedzę o sztuce pogłębił w Rzymie, gdzie przebywał w latach 1892—1893. Tam utrwaliły się jego powiązania ze sztuką antyczną, a jej wzory stały się obowiązującym modelem w jego pracowni rzeźbiarskiej. Lepcke zmarł w pełni sił twórczych 13 marca 1909 roku.

Popularność interesującego nas artysty utwierdziła się już w latach dziewięćdziesiątych, toteż otrzymał on liczne zamówienia. Jego dzieła zdobiły narodową galerię w Berlinie, wykonane przezeń statuy ustawiono w Viktoriapark w berlińskiej dzielnicy Kreuzberg, jest też Lepcke autorem posągu Justusa — Jonasa w kaplicy zamkowej w Wittenberdze, sporo jego rzeźb wzbogaciło Muzeum Sztuki w jego rodzinnym mieście.

Ferdinand Lepcke był szczególnie związany z Bydgoszczą, dla której przeznaczył największy — w sensie rozmiarów — monument „Potop”, a także swoje ostatnie dzieło — „Łuczniczkę”. Rzeźby te, stanowiące oryginały, zostały zakupione przez ówczesne bydgoskie władze miejskie. Fontanna „Potop” przedstawiała skały, a na nich garstkę ludzi, szukających ratunku przed utonięciem. Także ocalenia szukały wyrzeźbione przez artystę zwierzęta (lew, niedźwiedzica).

Historia fontanny sięga 1897 roku. Wtedy to ówczesna krajowa Komisja Sztuki dla Popierania Sztuk Plastycznych wystąpiła z propozycją budowy fontanny. Następnego roku ministerstwo wyznań religijnych, któremu podlegały sprawy kultury, ogłosiło konkurs na jej projekt. Nadesłano 46 propozycji. Jednogłośnie wybrano model Lepckego, przedstawiający biblijną wizję potopu. Wykonanie elementów z brązu trwało 6 lat. Wierzchołek monumentu liczył 6 metrów wysokości. Prace odlewnicze wykonała firma Gladensbeck z Friedrichshagen pod Berlinem. Z brązu — prócz postaci — wykonane były także masywy skalne, ściany basenu zrobiono z czerwonego piaskowca, a stopnie — z szarego granitu. Otaczający „Potop” chodnik ułożono w mozaikę.

Koszty całego projektu i wykonanie rzeźby przekroczyły 100 tysięcy marek, aczkolwiek pierwotnie szacowano je na 75 tysięcy marek. „Potop” bydgoszczanie zaakceptowali, niemniej niektórzy z nich uważali go za pospolity kicz.

Sześć lat po oddaniu miastu „Potopu” zakupiono dla Bydgoszczy kolejne dzieło Lepckiego: „Łuczniczkę”. Jej model liczył 80 cm wysokości i został zaprezentowany w salach wystawowych Berlina, Coburga i Bydgoszczy. Gdy krytycy wypowiedzieli się o jego wartościach pozytywnie, artysta wykonał statwę „Łuczniczki” dwumetrowej wysokości. W Bydgoszczy usytuowano ją na placu teatralnym pomiędzy Brdą a nie istniejącym dziś budynkiem teatru. Opinie bydgoszczan i tu były podzielone, niektórzy bowiem gorszyli się jej widokiem.

Lepcke wykonał dwie kopie „Potopu”. Jedną umieścił w swoim rodzinnym mieście, gdzie przetrwała do dziś, druga stała w mieście Eisleben (Sachsen-Anhalt). Podczas wojny „Potop” w Bydgoszcz i w Eisleben został zdemontowany i przetopiony (1942). Lepcke wykonał również dwie repliki „Łuczniczki”. Jedną ustawił w berlińskiej dzielnicy Nikolassee (zniszczona podczas wojny), drugą podarował Coburgowi. Trzecią, najmłodszą „Łuczniczkę” ufundowali byli niemieccy mieszkańcy Bydgoszczy w 1982 r. i postawili ją w Wilhelmshaven.

ZDZISŁAW MROZEK

Bibliografia:

- A. Jaeschke, Der Sintflut-Brunnen (w:) „Bromberg” 1972, nr 38.
- G. Ohlhoff, Der Bildhauer Ferdinand Lepcke (w:) „Bromberg” 1982, nr 69.
- E. Zabel, Ein Bromberger Kunstwerk, die Bogenspannerin in Wilhelmshaven (w:) „Bromberg” 1982, nr 69.
- G. Meinhardt, Bromberg Denkmaler (w:) Aus Brombergs Vergangenheit, Wilhelmshaven 1973.